VNS 2/2025 vp

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta

Valtiovarainministeriön lausunto julkisen talouden suunnitelmasta 2026–2029 hyvinvointialueiden talouden näkökulmasta

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta on pyytänyt 7.5.2025 valtiovarainministeriöltä kirjallista lausuntoa valiokunnan kokoukseen 16.05.2025 Valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026–2029 (VNS 2/2025) liittyen hyvinvointialueiden talouteen ja kuntatalouteen. Valtiovarainministeriö kiittää ja esittää lausuntonaan hyvinvointialueisiin liittyen seuraavaa.

Hyvinvointialueiden talousnäkymät, yleiskatteinen rahoitus
Hyvinvointialueiden taloutta käsitellään julkisen talouden suunnitelmassa luvussa 5 (alkaen sivulta 50). Hyvinvointialueiden talouden tilannekuvaa ja kehitysnäkymiä on käsitelty myös valtiovarainvaliokunnassa helmikuussa 2025 asian O 16/2025 vp yhteydessä ja asiaan liittyy myös ko. asian käsittelytiedoista löytyvät valtiovarainministeriön asiantuntijalausunto ja diaesitys.

Hyvinvointialueet rahoittavat toimintansa pääosin valtion yleiskatteisella rahoituksella, minkä lisäksi alueet saavat asiakasmaksuja, valtionavustuksia, muita toimintatuloja ja rahoitustuottoja.

Julkisen talouden suunnitelman 2026–2029 mukaan hyvinvointialueiden yleiskatteisen rahoituksen taso on n. 27,1 mrd. euroa vuonna 2026 ja 26,9 mrd. euroa kehyskauden lopulla vuoden 2026 hintatasossa. Rahoituksen taso nousee, edelliseen julkisen talouden suunnitelmaan verrattuna, n. 1,2 mrd. euroa vuoden 2026 tasolla. Edellisen julkisen talouden suunnitelmaan verrattuna ylivoimaisesti suurin muutos liittyy indeksikorotukseen, jonka suuruus on 916 milj. euroa sisältäen jälkikäteistarkistukseen liittyvän noin 101 milj. euron indeksikorotuksen. Toiseksi suurin muutos liittyy jälkikäteistarkistukseen, joka pienenee vuoteen 2025 verrattuna n. 200 milj., mutta vähemmän kuin edellisessä julkisen talouden suunnitelmassa odotettiin. Muut muutokset edelliseen julkisen talouden suunnitelmaan liittyvät pääosin muutoksiin tehtävien ja velvoitteiden voimaantulossa (JTS sivut 52–54) ja osin hyvinvointialueiden rahoitukseen liittyviin teknisiin tarkistuksiin (esim. palvelutarpeen muutokset 5,2 milj. euroa v. 2026, 24,9 milj. euroa v. 2027, 33,8 milj. euroa v. 2028 ja 290,9 milj. euroa v. 2029).

Edelliseen julkisen talouden suunnitelmaan verrattuna suurin muutos hyvinvointialueiden tehtäviin ja velvoitteisiin liittyen liittyy sosiaalihuollon

Valtiovarainministeriö
Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
PL 28, 00023 Valtioneuvosto

puh. 0295 16001 (vaihde)
kirjaamo.vm@gov.fi
www.vm.fi
Y-tunnus 0245439-9

Finansministeriet
Snellmansgatan 1 A, Helsingfors
PB 28, 00023 Statsrådet

tfn 0295 16001 (växel)
registratorskontoret.fm@gov.fi
www.finansministeriet.fi
FO-nummer 0245439-9

palveluvalikoiman rajaamisen sekä erikoissairaanhoidon säästöjen poistamiseen ja näitä korvaaviin säästöihin (JTS s. 53 ja 54), joista euromääräisesti suurimmat ovat:

- Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen -50 milj. euroa v. 2027 ja -100 milj. euroa vuodesta 2028 alkaen
- Teknologian hyödyntäminen kotihoidossa -16,2 milj. euroa vuodesta 2026 alkaen
- Sosiaalihuollon työllistymistä ja työ- ja toimintakykyä edistävien palvelujen kokonaisuuden uudistaminen, -12,5 milj. euroa vuodesta 2027 alkaen.

Lisäksi rahoitustasoon vaikuttaa panostus omais- ja perhehoitoon (+16 milj. euroa vuodesta 2026 alkaen) ja useiden, pääosin hallitusohjelmassa linjattujen, uudistusten täsmentyminen. Niistä euromääräisesti suurin on ensihoidon rahoitusvastuun siirtymisen lykkäytyminen vuodelle 2027. Julkisen talouden suunnitelma sisältää 1 milj. euron vuosittaisen määrärahan hyvinvointialueiden lisärahoitukseen. Momentti mahdollistaa teknisesti vuoden aikana mahdollisesti syntyvien lisärahoitustarpeiden käsittelyn

Hyvinvointialueiden valtionavustukset ja muut korvaukset
Hyvinvointialueille osoitetaan valtionavustuksia ja muita korvauksia arviolta noin 198 milj. eurolla v. 2026 ja tämän jälkeen noin 194 milj. eurolla vuosittain. Kun otetaan huomioon hyvinvointialueille maksettavat valtionavustukset ja muut korvaukset, hyvinvointialueiden valtion rahoitus vuonna 2026 on yhteensä 27,6 mrd. euroa, 27,8 mrd. euroa vuonna 2027, 27,1 mrd. euroa vuonna 2028 ja 27,3 mrd. euroa vuonna 2029 (vuoden 2026 hintatasossa).

Hyvinvointialueiden rahoitus, eräät valtion korvaukset sekä valtionavustukset, milj. euroa, kehysvuodet vuoden 2026 hintatasossa

	2025[1]	2026	2027	2028	2029
Valtion rahoitus[2]					
VM	26 254,5	27 128,4	27 408,5	26 720,3	26 944,9
Rahoituslain mukainen lisärahoitus[3]	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Eräät valtion korvaamat palvelut					
SM[4]	22,7	10,9	8,4	8,4	8,4
TEM	327,3	157,4	111,0	75,4	45,8
STM	82,8	69,8	77,7	64,9	57,1
Valtionavustukset ja muut korvaukset					
OM	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
SM	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
STM	241,6	194,0	193,1	190,4	190,4
YM	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Kaikki yhteensä	26 933,7	27 565,2	27 803,4	27 064,4	27 251,3

Taulukko: kuvakaappaus julkisen talouden suunnitelmasta sivulta 52

Hyvinvointialueiden lainanottovaltuudet sekä laina- ja rahoitussopimukset (JTS luku 5.2)
Vuoteen 2025 liittyen varsinaista lainanottovaltuutta ei myönnetty yhdellekään alueelle, johtuen alueiden heikoista vuosikatteista. Vuoden 2025 lainanottovaltuuden muutosta on 9.5.2025 mennessä myönnetty 14 alueelle (ml. HUS-yhtymä) yhteensä n. 1,53 mrd. euroa. Julkisen talouden suunnitelman julkaisemisen jälkeen 7 aluetta on saanut lainanottovaltuutta vuodelle 2026. Osa alueista tulee hakemaan lisälainanottovaltuutta vuodelle 2026.

Vuoden 2024 yhteenlaskettu lainamäärä oli 6,8 mrd. euroa, josta HUS-yhtymän osuus on n. 1,1 mrd. euroa. Velan määrä kasvaa painelaskelmassa vuoteen 2029 mennessä 10,3 mrd. euroon.

Arvio hyvinvointialueiden tuloista ja menoista (JTS luku 5.3)
Kansantalousosaston laatiman ennusteen mukaan hyvinvointialueiden tulos kääntyy kahden alijäämäisen vuoden jälkeen 200 milj. euroa ylijäämäiseksi vuonna 2025 ja jatkuu 100 milj. euroa ylijäämäisenä 2026, kunnes taittuu alijäämäiseksi vuodesta 2027 eteenpäin. Alueiden omiksi sopeutustoimiksi on ennusteessa arvioitu 0,3 mrd. euroa kuluvalle vuodelle sekä 0,15 mrd. euroa seuraavalle vuodelle. Vuosille 2025–2026 alueiden omia sopeutustoimia on arvioitu varovaisesti. Arvio sopeutustoimien määrästä perustuu erityisesti alueiden talousarvioiden menojen kehitykseen

Menojen kasvu ennustekaudella johtuu pääasiassa hintojen nopeasta noususta, jonka kasvuarvio v. 2025 on hieman yli 4 %. Erityisesti henkilöstömenot kasvavat sopimuskorotusten ja palkkaohjelmien vuoksi yleistä ansiotasoa nopeammin.

Alueiden tulot koostuvat pääosin valtion rahoituksesta sekä asiakkailta saatavista maksutuotoista. Valtion rahoitus kasvaa merkittävästi v. 2025, kun siinä huomioidaan jälkikäteistarkistus, joka perustuu vuoden 2023 alijäämään. Jälkikäteistarkistus kasvattaa valtion rahoitusta 1,4 mrd. euroa. Seuraavien vuosien jälkikäteistarkistus perustuu julkisen talouden suunnitelmaan, mukaan lukien jälkikäteistarkistukseen tehty kehysvaraus.

Ennusteeseen liittyy useita riskejä. Henkilöstöpula voi vaikuttaa kustannuksia lisäävästi tai vähentävästi, samoin alueiden talouden sopeutusohjelmat voivat toteutua ennakoitua paremmin tai heikommin.

Hyvinvointialueiden rahoituksen riittävyyden arviointi (JTS luku 5.4)
Hyvinvointialuelain 12 §:ssä säädetään, että hyvinvointialueiden rahoituksen riittävyyttä niiden tehtävien hoitamiseen kokonaisuutena ja hyvinvointialueittain arvioidaan julkisen talouden suunnitelmassa. Aluekohtaisia sopeutustarpeita ja kumulatiivisen alijäämän kattamista koskevissa tarkasteluissa käytetään pääosin vuoden 2024 tilinpäätösarvioiden mukaisia tietoja, koska kirjoitushetkellä tilinpäätöstietojen raportointi oli vielä kesken. Sittemmin tiedot ovat tarkentuneet, pääosin positiiviseen suuntaan.

Isossa kuvassa arvioituna alueiden taloudellinen tulevaisuudennäkymä vastaa valiokunnassa helmikuussa esitettyä. Ennuste alijäämästä vuodelle 2024 on itseisarvoltaan pienentynyt (myös helmikuussa esitettyyn verrattuna), muiden vuosien osalta arvio on ennallaan, samoin arvio alueittaisen talouskehityksen eriytymisestä on pysynyt ennallaan. Arviointimenettelyjen käynnistymistä voidaan pitää todennäköisenä. Rahoituksen riittävyyteen liittyen oleellisin arvio on tiivistetty julkisen talouden suunnitelman sivulla 63: ” Edellä esitetty tarkastelu huomioiden rahoitusta pidetään tässä vaiheessa kokonaisuutena riittävänä lakisääteisten tehtävien turvaamiseen. Kuitenkin erityisesti edellä esitetystä taulukosta ilmenevän aluekohtaisen kustannusten kasvun hillintätarpeen perusteella on olemassa riski, että yksittäisillä alueilla sopeutusvaade muodostuu liian kovaksi ja valtion rahoitus ja lakisääteiset tehtävät eivät olisi kehyskaudella yhteensovitettavissa”

Tero Tyni, budjettineuvos

budjettiosasto, finanssipolitiikan yksikkö